

ZÁRÓ TANULMÁNY

„A HELYI IDENTITÁS ÉS KOHÉZIÓ ERŐSÍTÉSE
MÁTRADERECKÉN” projekt általánosítható
tapasztalatainak bemutatása

TOP-5.3.1-16-HE1-2017-00007
A helyi identitás és kohézió erősítése Mátraderecskén

A TOP-5.3.1-16 A helyi identitás és kohézió erősítése című felhívás keretében Mátraderecske Község Önkormányzata a Forti Pectore Egyesülettel konzorciumi partnerségben 2018. szeptember 1-én kezdte meg a helyi közösségfejlesztési programok megvalósítását. A megvalósított tevékenységek a lakosság dinamizálásához, a közösségi aktivitáshoz, közösségi szerepvállalás erősítéséhez járultak hozzá. A programok, akciók által felelevenítésre kerültek a régi szokások és hagyományok. A hagyományőrző rendezvények során gyűjtött tárgyi és szellemi források, a gasztronómiai rendezvények során előkerült hagyományos receptek, az értékőr kiállítás, a település hagyományos értékeit tárta fel és dokumentálta interaktív módon. A tevékenységek megvalósításához kapott támogatás nagyban hozzájárult a programok számának emelkedéséhez, minőségének és színvonalának emeléséhez, hiszen az önkormányzat csekély kulturális normája ezt nem tudta volna finanszírozni.

Az elnyert támogatás lehetővé tette a helyi lakosság közösségi szerepvállalásának ösztönzését és a helyi felelősségtudat erősítését szolgáló programok megvalósítását.

Pályázat adatok:

Projekt azonosítószáma: TOP-5.3.1-16-HE1-2017-00007

Projekt címe: A helyi identitás és kohézió erősítése Mátraderecskén

Projekt összköltsége: 45.992.602 Ft

Támogatás intenzitása: 100 %

Vezető kedvezményezett: Mátraderecske Község Önkormányzata

Konzorciumi partner: Forti Pectore Egyesület

A projekt megvalósítása: 2018. 09. 01. – 2022. 04. 30.

Rövid összefoglalás a projektről

Projektünk konzorciumi formában valósul meg a Forti Pectore Egyesülettel, melynek átfogó célja helyi közösségek fejlesztése elsősorban Mátraderecske község közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztésével, a közösségi szerepvállalás erősödésével.

A projekt keretében megvalósuló tevékenységek:

A helyi identitás és kohézió erősítése Mátraderecskén elnevezésű projekt lehetőséget teremtett arra, hogy olyan tevékenységek, akciók és programok valósuljanak meg a településen, melyek a közösségi együttműködést dinamizálják és fenntartják. A tevékenységek által a helyi hagyományok feltárására és annak felelevenítésére, közösségi találkozók, kiállítások szervezésére volt lehetősége településünknek. A helyi és térségi történelem feltárása, a mindennapok megörökítése, a generációk közötti tudásátadás, előadások, kulturális programok mind hozzájárultak ahhoz, hogy minőségi változást eredményezzenek a település közösségi életében.

A különböző programok megvalósítása mellett Információs Pont került kialakításra Mátraderecske Önkormányzati Hivatalában, mely segítette a lakosság folyamatos tájékoztatását. Emellett bűnmegelőzést célzó és közbiztonságot javító programok kerültek a településen megrendezésre.

A projekt keretében megvalósuló akciók, közösségi tevékenységek, események, programok, folyamatok és együttműködések megvalósításához szükséges eszközbeszerzés is segítette a minőségi szolgáltatás nyújtását.

Mátraderecske

Mátraderecske az Észak-Magyarország régióban, Heves megye Pétervásárai járásában helyezkedik el, ami a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI.26.) Korm. rendelet értelmében kedvezményezett járásnak, fejlesztendő járásnak minősül.

A több mint 600 éves palóc település a Mátra északi peremén Budapesttől mintegy 120 km-re Heves megyében helyezkedik el. A település megközelíthető Gyöngyös felől indulva a 24-es úton Recskig, onnan 3 km északnyugatra.

Mátraderecske település a projekt kezdetén kiemelt célként fogalmazta meg a településen élők igényeire támaszkodva a helyi programok, hagyományőrző rendezvények szervezését mely nagymértékben hozzájárulhat a lakosság összetartozás élményéhez, segíti az egymás iránti felelősségtudat elmélyítését. Sajnos a Mátraderecske népességszáma folyamatosan csökkent, az urbanizáció következtében egyre többen hagyták el a települést. Szükségesnek látták olyan közösségformáló rendezvények szervezését, melynek népességmegtartó hatása mellett, a mélyszegénységben élők, hátrányos helyzetűek életkörülményeinek javításával elősegíthetik a társadalmi integrációt.

A megalapozó dokumentum feltárta Mátraderecske főbb társadalmi-gazdasági problémáit, kijelölte a projekt célcsoportjait, bemutatta azok igényeit, meghatározta a projektben megvalósítani tervezett tevékenységeket, azok szükségességét.

A település általános problémái illetve a közösségfelmérés eredményei adták meg a tervezett tevékenységek gerincét.

A projekt céljai a TOP-5.3.1-16 kódszámú Felhívás által megfogalmazott alapvető célokkal és részcélokkal összhangban kerültek meghatározásra.

Ennek megfelelően a projekt átfogó célja a településen élők helyi identitástudatának erősítése, a lakosok közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztése, egy olyan folyamat elindítása melynek keretében a helyi értékek feltárása, bemutatása közösségi üggyé tétele a legfontosabb, ezáltal hangsúlyozva a közösségi szerepvállalást.

Részcélok között fogalmazható meg:

- a közösség tagjainak egymás iránti felelősségtudatának,
- a helyi civil társadalmi jelenlétének, valamint
- a célcsoport településhez való kötődésének erősítése

A település általános társadalmi-gazdasági problémái a projekt megvalósítás kezdetén

- A településen élő lakosság munkaerő-piaci adatait figyelembe véve magas a munkanélküliek települési aránya
- A településen élők szakképzetlenségének aránya magas,
- A családban élő legfiatalabb generáció szociális, társas és beilleszkedési problematikája mutat rá arra a problémára, hogy hiányosak az alapvető szocializációs képességek, melyek lehetővé teszik a legfiatalabb generáció társadalmi identitásának erősítését
- Egyes korosztályokra jellemző közösségi inaktivitás
- A térségben a néprajzi örökség kiemelkedő, melynek továbbörökítésére több generáció együttes részvételével nincs lehetőség, azonban fontossága kiemelt a település történeti múltjára nézve

A közösségfelmérés folyamatának tapasztalatai

A cselekvési terv elkészítését segítette az érintettek bevonása. Közösségi interjúk, felmérések és beszélgetések zajlottak az előkészítés során.

Az interjúk 30 fő bevonásával készültek el. Kétszemélyes kapcsolat megteremtésével kialakított kötetlen beszélgetések produktumai azok az eredmények, melyek segítették a közösségfejlesztés folyamatát.

Az interjúk során 3 kérdést tettünk fel az interjúalanyoknak:

- Mit jelent számára itt élni? (Mi a jó az itteni életben, és mi az ami kevésbé jó?)
- Min változtatna szívesen és hogyan?
- Ő maga mivel tudna hozzájárulni a változásokhoz

A válaszadók kiemelték, hogy szeretnek a településen élni, sokan a természeti adottságokat a környezetet emelték ki, melyek a település vonzerejét adják. Sokan a rokonok, barátok közelségét a közösség erejét tartják felbecsülhetetlennek. A biztonság, az összetartozás jellemző a településre, mely vonzó az itt élők számára. Sokan itt születtek, azonban azt tapasztalják, hogy a fiatalabbakat már nem köti ide semmi, sokan elköltöznek a településről. A megkérdezettek nagyon magas százaléka azt emelte ki, hogy szükség lenne még több programra, eseményre mely nagyobb közösségeket mozgósítana. A hagyományok ápolása, bemutatása, a palóc gasztronómia megjelenítése, sportesemények iránti igény körvonalazódott a beszélgetések során. Gyermekprogramok, egészségnap a családok részvételével szintén szükségletként jelent meg a beszélgetésekkor. Hiányként jelent meg egy közösségi tér megléte, ahol tematikus programokkal várják az ide látogatókat. Azt tapasztalhattuk az interjúk során, hogy a helyi lakosoknak több olyan programra, tevékenységre van igénye, mely akár a teljes közösséget megszólítja. Összességében tehát elmondható, hogy van igény a lakosság körében a változásra, megfogalmazásra kerültek azon igények és szükségletek melyek mentén elindulhat a folyamat Mátraderesckén. Az aktív részvételt vállalók száma is mutatja, hogy van humán erőforrása a településnek, akikre támaszkodva megvalósulhat a projekt. A közösség aktív bevonása tehát az összetartozás élménye közösségépítő, támogató közeg kialakítását és fenntartását eredményezi. Az értékek feltárásával, fenntartásával hosszútávon hozzájárulhatunk a közösség fennmaradásához, ezzel is biztosítva a stabilitást, az identitást.

A közösségi felmérés egy további lépcsőjében előre elkészített kérdőívek kitöltésére kértük a lakosságot. A közösség aktivitásának eredményeképpen 49 db kérdőív érkezett vissza a megadott határidőre. A 9 kérdésből álló kérdőívet a település teljes lakossága számára elérhetővé tettük, a személyes kézbesítésen kívül 6 héten keresztül Mátraderescke intézményeiben, önkormányzati hivatalában, közösségi oldalán, honlapján is elérhető volt a közösségi kérdőív. Az anonimitás garanciáját a kérdőív fogadására alkalmas gyűjtőládák kihelyezésével biztosítottuk, amely az őszinte visszajelzések diszkrét fogadását lehetővé tette. A válaszadások alapján a településen az 5-20 év között élő csoport jelent meg erőteljesebben. Az ő jelenlétük közösségfejlesztési szempontból is kiemelt, hiszen közösségmegtartó hatással ők az a korosztály, akik továbbörökíthetik a programokkal megismert helyi hagyományokat és értékeket a betelepülő új lakosság számára. A közösségi programokat megalapozó véleménykutatás egyik legfontosabb kérdése az volt, hogy milyen közösségi tevékenységben vennének részt a megkérdezettek szabadidejükben. A válaszok alapján egy érdeklődő közösséget tudhat magának Mátraderescke, nyitottak azon programok irányában, ahol nagyobb részvételi aránnyal jelenhetnek meg az érdeklődők. A kérdésekben nagyarányú jelölést kapott a bűnmegelőzési programokon való részvételi szándék, mely bizonyította létjogosultságát a tevékenység fontosságának, a közösség biztonságra való törekvésének.

A településen zajló közösségi beszélgetések a cselekvési terv elkészültéig havi 1 alkalommal kerültek megrendezésre. 2018. december végéig 4 közösségi beszélgetés során kértük a lakosságot a tervezésben történő részvételre, majd 2019. januárban 1 (a támogatási szerződés szerint vállalt utolsó) közösségi beszélgetés zárta le a tervezés és egyeztetés folyamatát. A Módszertani útmutató alapján a közösségi beszélgetések a helyi intézmények, szervezetek megkeresésével és részvételével, különböző korosztályok képviselőinek bevonásával történt, a közösségfejlesztő vezetésével.

A helyi lakosság és a szervezetek bevonásával kezdődtek meg a közösségi beszélgetések, melyek segítségével egy közös brainstorming kezdődött el. A beszélgetés a helyi adottságokra történő közös gondolkodásra hívta a résztvevőket, ahol nem az egyes problémák megoldására keresték a választ, hanem mindazon lehetőségek feltárása volt a cél, melyek irányt mutatnak a helyi identitás erősítéséhez illetve hozzájárulnak a közösségépítés jótékony hatásaihoz.

Ezen felméréseken alapult a kialakított cselekvési terv illetve a rendezvénynaptár. Együttműködési megállapodás született a helyi egyesületek, intézmények, szervezetek bevonásával.

Már az igényfelmérések során is nyilvánvalóvá vált, hogy a Mátraderecsken élő lakosság, civil szervezetek és közösségek egyértelmű célja és igénye az volt, hogy a településen élők összefogásával olyan programok valósuljanak meg, melyek segítik az itt élők társadalmi kohézióját, hozzájárulva a település társadalmi innovációjához. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a településen élőkre, szervezetekre a megvalósítás során lehet számítani, hiszen összefogják egy-egy korosztály érdeklődő tagjait. A közösségi összefogásnak köszönhetően a településen működő aktív mag száma az elmúlt időszakban növekedett, több korosztály részéről is igény mutatkozott a további aktív tevése.

A megalapozó dokumentumban szereplő társadalmi és gazdasági problémák, az adott települést érintő nehézségeket foglalta magában. A cselekvési tervben megfogalmazott feladatok és tevékenységek az itt megjelenített célcsoportok mindegyikét érintették. A tevékenységek, akciók és programok úgy kerültek összeállításra, hogy azok minden korosztályt megszólítsanak, bevonjanak a közösségépítésbe.

Megvalósított tevékenységek és tapasztalatok

Mátraderecske Község Önkormányzata és a Forti Pectore Egyesület együttműködésében 2018. 09.01-től a projekt zárásáig 2022. 04. 30-ig az alábbi tevékenységek valósultak meg. A közösségfejlesztő akciók és folyamatok során 2316 fő (ezen belül 987 nő) igazolt bevonására került sor.

Helyi cselekvési terv:

A közösségi felmérés eredményeire épülő terv a településen élők szükségleteit, jövőjükre, településükre vonatkozó elképzeléseit tartalmazta, a lakosok aktív szerepet vállaltak a tervek megvalósításában. Elkészült 1 db helyi cselekvési terv, a település által meghatározott eszközbeszerzési igényvel, miközben a szükséges stratégiai dokumentumok felülvizsgálatra kerültek, a költségvetés aktualizálásra került.

Rendezvénynaptár:

A célterületenként vállalt 1 db rendezvénynaptár a cselekvési terv mellékleteként elkészült. A rendezvénynaptárban a projekt keretében megvalósítani tervezett akciók, események, programok kerültek megjelenítésre. A rendezvénynaptár tartalmazta a megvalósítási időszakot megelőző két

évben megvalósított rendezvényeket, valamint a megvalósítani tervezett rendezvényeket, jelölve, hogy melyek képezik a támogatott projekt részét.

Közösségi akciók, tevékenységek, események megvalósítása

A fejlesztési célokhoz kötődő közösségi akciók, tevékenységek, események megvalósítása a támogatási szerződésben rögzített szakmai-műszaki mutatók szerint megtörtént. A 12 db közösségi akció, program megvalósítása és dokumentálása a helyi cselekvési tervben meghatározottak szerint megtörtént. Az eseményekről fotódokumentáció és jelenléti ív készült, melyek részletes szakmai beszámoló mellett a mérföldkő jelentések során kerültek az EPTK felületen csatolásra.

Programok, folyamatok megvalósítása

A fejlesztési célokhoz kötődő programok, folyamatok megvalósítása. A tervezést követően elindult. A támogatási szerződésben rögzített 6 db program, folyamat megvalósítása megtörtént.

Képzésen való részvétel

A megvalósításban részt vevő 1 fő közösségfejlesztő, valamint a projekt 1 szakmai vezetője a program megvalósítása során közösségfejlesztő tanúsítványt szerzett. A programszervezés és közösségfejlesztés szempontjából korlátozott időszakot a projektben vállalt közösségfejlesztő képzés teljesítésére fordítottuk. A képzést a támogatási szerződésben foglaltak szerint teljesítettük, a megvalósításban részt vevő közösségfejlesztő, valamint a konzorciumi partnerként bevonásra kerülő egyesület munkatársa közösségfejlesztő tanúsítványt szerzett.

A szakmai minőség biztosítása

„Közösségfejlesztő” szakmai programkövetelmény alapján engedélyezett felnőttképzési programban

A 125 órás képzés 2021. január 18. és 2021. február 20. között 125 órában zajlott, az IOSZIA Duális Szakképzési és Felnőttképzési Intézmény Korlátolt Felelősségű Társaság szervezésében. A képző intézmény kiválasztására, a képzés megvalósításra és teljesítésére vonatkozó dokumentumok az EPTK felületen csatolásra kerültek.

Tanulmányút megszervezése

A projekt keretében szervezett erdélyi tanulmányút kulturális tartalma mellett közösséget épített, újabb közösségi eseményeket készítve elő. A kirándulás a település népdalkörének aktív tagjaival a hagyományos zenei kultúra megismerését, a magyarság gyökereinek széles körben történő felfedezését tűzte ki célul. Nagyvárad, Kőrösfő érintésével Torockóra utaztak.

30+30 órás képzés

A településen dolgozó szakmai munkatárs Fónad Ottó a Cselekvő Közösségek által szervezett 30+30 órás képzést teljesítette.

Szakmai tanulmányút

A Cselekvő Közösségek által szervezett szakmai tanulmányúton a települést Thuránszky Anna és Bolykiné Horváth Brigitta képviselte.

Eszközbeszerzés

A projekt lehetővé tette a rendezvénynaptárban megjelölt szabadtéri programok színvonalas lebonyolításához szükséges eszközök beszerzését. A település közössége gyarapodott mobilszínpaddal, kerti faházzal, sörpád garnitúrákkal, lappal.

A hagyományőrző rendezvények során gyűjtött tárgyi és szellemi források, a gasztronómiai rendezvények során előkerült hagyományos receptek, az értékőr kiállítás, a település hagyományos értékeit tárta fel és dokumentálta.

A dokumentálás folyamatába a helyi fiatalokra is számított a település, akik már a gyűjtés során bevonásra kerültek, képessé váltak a helyi értékek bemutatására. A projekt zárásakor a tematikus jeles napokhoz kötődő feljegyzések, szokások egy gyűjteménnyé álltak össze a közösség történetének feltárása céljából.

Megvalósított programok

„Tavaszünnep Mátraderecskén”

A projekt keretében megrendezésre került eseményen a településen működő intézmények és civilek egyaránt képviseltették szervezetüket. A Szivárvány Óvoda óvodásai műsorral készültek, az Iskola pedagógusai és diákjai több fronton segédkeztek, de kivonult a Vöröskereszt helyi szervezete is, akik gyógynövényekből készült húsítókkal kedveskedtek a megjelenteknek. A program célja a helyi közösség összekovácsolásán túl a helyi értékek átörökítése, ennek érdekében minden helyi „értékteremtő” erő megmozgatásra került. A Hevesi Népművészeti és Háziipari Szövetkezet tagjai kézműves játszóházba hívták a gyerekeket, varrtak és ragasztottak a palóc tájegységre jellemző színek és formák használatával. Kora reggeltől üde színfoltja volt a rendezvénynek Veres László fafaragó mester munkálkodása, kinek asztalánál a gyerekek és szüleik a tájegységre jellemző motívumokkal kelthették életre az anyagot. A mátraderecskei kézművesek mellett népi játszóház szórakoztatta az egybegyűlteket, a kicsiket kosaras körhinta és számos korabeli játékeszközt felvonultató ügyességi feladat várta. A rendezvény népi játszóház biztosításával, hagyományos kézműves tevékenységek bemutatásával, kézműves játszóházzal, generációk közti tudásátadás megvalósításával került megvalósításra.

„Palántázó palánták”

A Palántázó palánták című ismeretterjesztő előadássorozat a gyerekeket játékos módon vonta be a kertművelésbe. Szakember segítségével a talaj megmunkálásához eszközöket vettek kézbe, maguk ültették el a később termést adó palántákat.

A zöldséges kert létrehozása nem csak az egészséges hozzávalók megtermelését jelenti, szemléletformáló küldetést is teljesít. Gereblyézni, veteményes kertet ápolni, egykor természetes, a falusi gazdálkodáshoz kapcsolódó folyamatok voltak, ma már vidéken sem mindennapos a kiskertek gondozása. A program megmutatta, honnan kerül asztalra a paradicsom, a paprika, ízelítőt ad a vidéki gazdálkodás egykori természetes folyamataiból.

A szemléletformáló kezdeményezés tudatos életmódra nevelt, felelős gondolkodásra ösztönzött. Aktív cselekvőként a munkafolyamat egészséges részeseivé váltak a gyerekek. A közösen kialakított kerteket az Ovikert program ötletgazdájának iránymutatása alapján a kicsik gondozták, a megtermelt zöldségek helyben asztalra kerültek. A program 3 éven keresztül a projekt keretén belül évi 3 részvételi alkalommal került megvalósításra.

Bűnmegelőzési program

A projekt zárásáig a tevékenység célja a tudatosságnövelésre irányuló előadások, önvédelmi bemutató volt, valamint a településen élők önvédelmi képességének növelése, önvédelmi előadásokkal és bemutatókkal, célcsoportokra bontva. A programok jelentős szerepet játszottak a társadalmi felzárkózás folyamatában. Közösségi együttműködés kialakításával, figyelemfelhívó interaktív programokon való részvételre ösztönözték a lakosság egészségét a biztonságos település megteremtéséért.

A bűnmegelőzés és közbiztonság elősegítését célzó program első rendezvénye a helyi óvodában a mátraderecskei polgárőrök bevonásával zajlott. A gyerekek meghallgatták és gyakorlati példákön keresztül eljátszhatták, hogyan kell vigyázni testi épségükre és értékeikre.

„Arany fakanál program”

A projekt keretében megrendezésre került eseményen a településen működő intézmények és civilek egyaránt képviseltették szervezetüket. A palóc kultúrkincsek átörökítésének számos programeleme mellett egy, a helyi közösséget aktív cselekvésre hívó momentuma volt a rendezvény Mátraderecskén. Az esemény célja a helyi közösség összekovácsolásán túl a helyi gasztronómiai értékek, hagyományos receptek átörökítése, minek érdekében minden helyi „értékteremtő” erő megmozgatásra került. A település civil szervezetei, intézményei saját csapatokkal vonultak fel, a település jellegzetes gasztronómiai specialitásait maguk készítették el a településen élők. A helyieken kívül a környező településeken élőket is megmozgatta a rendezvény, sokan érkeztek megyehatáron túlról is.

„Testvértelepülések találkozója”

2019. szeptemberében a település aktív közösségi magja a projekt keretében látta vendégül a Samborzec lengyel testvértelepülésről érkező delegációját. A négynapos találkozó tartalmas programot kínált; közös kirándulásokon keresztül, a borkóstolókon, gasztrotúrán át, a vendégek nemcsak Mátraderecske büszkeségeit ismerhették meg, de számos hazai idegenforgalmi értéket is felfedeztek vendéglátóikkal. Az összejövetel a helyi identitástudat erősítésén túl, a határon túli kapcsolatok elmélyítésével hozzájárult a településen élők lokális kötődésének erősítéséhez. A program megvalósítása során a projekt költségvetéséből finanszírozott kiadásokon túl az önkéntesség is jelentős szerepet játszott, a helyi véleményformálók szervező munkája, és a lebonyolításban történő közreműködésük garantálta az összejövetel sikerét.

„Egészségnap Mátraderecskén”

A mátraderecskei Mofetta adott helyet annak a prevenciós rendezvénynek, ami a derecskei lakosokat egészségmegőrző előadásokkal és személyes tanácsadással várta. Az egész napos esemény kiemelt célcsoportjaként a pályázatban a hátrányos helyzetű fiatalok és az idősek elérését jelöltük meg. A

fiatalokat a prevenció, az egészséges életmód tudatosítása okán szeretnénk volna elérni, az időseket az esélyegyenlőség megteremtésének céljával, a más esetben fizetős, vagy várakozási időt igénylő egészségügyi szolgáltatások kiváltásának szándékával szólítottuk meg. Kardiológiai vizsgálatról kezdve az ultrahang és vérvizsgálatokon keresztül minden korosztály megtalálta a számára aktuális rizikófaktor szűrésének lehetőségét. A terveknek megfelelően elsősorban az idősebb korosztály járta végig az ingyenes szűrővizsgálatokat, de a középkorúak és a fiatalok is szép számmal jelen voltak a rendezvényen. A település lakosságmegtartó erejét növelő tényező a település egészségügyi szolgáltatással történő ellátottsága. Ezért az alapellátás biztosításán kívül a település vezetése arra törekszik, hogy minden lehetőséget megragadjon a szolgáltatások helyben történő felkínálásához. A rendezvény elérte célját, az előkészítéstől a lebonyolításig több helyi közösségfejlesztő erőt megmozgatott, és sokakat a Mofettába vonzott a meghirdetett időpontban.

„Mozgáskultúra magasiskolája”

A „Mozgáskultúra magasiskolája” folyamat indítása közös hétféle programként várta a családokat Mátraderecske szabadtéri sportpályájára.

A családi sportnapra többféle programmal készültünk, a kicsiket szórakoztató vetélkedők várták, a felnőtteket focitorna, akadályversenyek és ügyességi játékok mozgatták.

A szemléletformáló kezdeményezés tudatos életmódra, a mozgás szeretetére nevel, új mozgásformák bemutatásával kínálja a felnőttek és gyerekek részére a településen elérhető szolgáltatásokat, a projekt zárásáig minden évben egy közös találkozási alkalmat is felkínálva.

Aktív cselekvőként a folyamat egészséges részeseivé váltak a gyerekek és szüleik. A program 3 éven keresztül a projekt keretén belül évi 1 részvételi alkalommal került megvalósításra.

„Közös névnapok”

A projekt keretében megrendezésre került eseményen a mátraderecskei családnevek eredetéről beszélgettünk, közösen összegyűjtöttük ezek gyökereit, a helyi gyerekek és a pedagógusok közösen ünnepeltek. A derecskei fiatalok összefogása, helyi kötődésük erősítése azért is kiemelten fontos a településen, mert az iskolások létszáma évről évre csökken, csakúgy, mint Heves megye oly sok településén. A fiatalok közösségi kötődése helyben tartásuk egyik lehetősége lehet. A köznevelési és közoktatási intézmény közösségteremtő közegei mellett a szabadidő hasznos eltöltésének szervezett lehetőségét is hasznos, ha helyben biztosítjuk, erre teremtett lehetőséget többek közt három éves projektünk.

„Nagyanyáink fakanala”

Egy kisebb csapatokat megmozgató közös főzés, beszélgetés váltotta a tervezett programot, mely a koronavírus járvány miatt került átdolgozásra. Az eseményen a hagyományos derecskei receptek gyűjtése is elkezdődött. A projekt által érintett település közösségi történetének feltárása az egykori párnafesztiválok előkészületeiről történő megemlékezéssel, a települési búcsúk emlékeivel hangolta össze a megjelent aktív közösségi tagokat. A közös koccintás és a vacsora, a kötetlen beszélgetés, a vírus okán bevezetett korlátozó intézkedések enyhülését követően, óvatos magatartással újra összekovácsolta a település véleményformáló közösségi mozgatórugóit.

„Köszönjük, hogy vigyáznak Magukra, mi is vigyázunk Önökre”

A vírus okozta veszélyhelyzet miatt az eredetileg májusra tervezett „Anyák és nagymamák ünnepe” közösségi akció helyett, mint az a nyár folyamán megszervezett részvételi fórumon egyeztetésre került, az időseket, hátrányos helyzetűeket fókuszba helyező „Köszönjük, hogy vigyáznak magukra, mi is vigyázunk önökre” elnevezésű közösségi akció került megszervezésre. A program folyamán egy önkéntes csoport toborzására került sor, akik az időseket, és a veszélyeztetett egészségi állapotú mátraderecskei lakosokat keresték fel otthonukban. A fiatalokból, aktív korúakból álló csapat célkitűzése az volt, hogy egy kedves figyelmességgel örömet okozzon minden az otthonából egy ideje csak óvatosan mozduló derecskei számára. Az akcióról fotódokumentáció formájában egy közösségi fal készül, amely a közösségi összefogást, a helyi közösséghez tartozás érzését erősíti a járványhelyzetben bekövetkezett, olykor szükségszerűen magányos, nehéz időszakban. A helyi önkéntességet is motiváló akció példaértékű identitásfejlesztő erőt generált a településen.

„Ifjúsági értékőr program indítása”

A „Helyi identitás és kohézió erősítése Mátraderecskén” program keretén belül a településen élő fiatalokat azzal az eltökélt szándékkal ültettük egy asztal köré, hogy a községben rejlő értékeket közösen térképezzük fel, hogy aztán a gyerekek számára is fogyasztható módon adaptálva népszerűsítsük azokat. A lelkes csapattal az első találkozás alkalmával körbejártuk az érték fogalmát, majd kiscsoportos munkával vaktérképen a falu nevezetes látnivalóit tájolták be a gyerekek. A település ifjú helyi idegvezetőivel a következő alkalommal a Mátraderecskei Népművészeti Házba, és a Mofettába látogattunk. Szeptemberben a Mofetta gyerekek számára történő bemutatásával a helyi érték nem csupán tárgyiasult formát öltött, hanem egy ifjúsági marketing tevékenységet is beindított. A gyerekek tolmácsolásában, a gyógyhely népszerűsítésére alkalmas videó készítésére ösztönöztük őket. A második összejövetel alkalmával egy néprajzi gyűjtésanyagot is megtekintettünk közösen, a többgenerációs portákról, a palóc motívumokról, helyi hagyományőrző szokásokról beszélgettünk.

„Mátraderecskén terem”

A játékos ismeretterjesztő folyamat során tudatos életmódra ösztönző programok kerültek megvalósításra, amikor a gyerekek fűszernövényekkel, a fogyasztható zöldek jótékonyhatásaival ismerkedtek, az interaktív előadást követően rajzoltak, festettek a hallottakról.

„Farsangi hagyományok feltárása”

A program keretén belül a farsangi szokások felelevenítésére a járványhelyzet miatt online formában került sor. Felhívást intéztünk a lakosság felé, hogy farsang idején egy kicsit felrázzuk a helyieket, és erősítsük a közösséghez tartozás érzését a településen. Arra kértük a családokat, gyerekeket és felnőtteket, hogy készítsenek farsangi jelmezes fotót, küldjék el legsikeresebb farsangi finomságaik receptjét és azok elkészült fotóját. A felhívás a település több pontján, valamint online közösségi felületeken motiválta aktív részvételre a helyieket. A beérkezett fotók alapján minden játékos kedvű helyi lakost ajándékban részesítettünk. A folyamat folytatásaként a gyerekeket arra bíztattuk, hogy családi körben gyűjtsék össze a farsangi ünnepkörhöz kapcsolódó téltemető szokásokat, és jegyezzék le azokat. A gyűjtésben részt vevő gyerekek szintén jutalomban részesültek a projekt keretében. A közösségfejlesztő folyamat a felhívás megszervezésével vette kezdetét, és a gyűjtés befejezésével zárult.

„Májusfa állítás hagyománya Mátraderecskén”

A pandémia időszakában a tervezett Népi játszótér helyett a gyerekek a saját köznevelési intézményükben állítottak májusfát, a pedagógusok közreműködésével a májusfa állításához kötődő hagyományok felidézésre kerültek. Ezen kívül lakossági részvételre buzdítva a helyieket egy hagyományápolást népszerűsítő felhívást is közzé tettünk, amelyben arra kértük a lakosságot,

díszítsenek, köszöntsék a tavaszt színes alkotásokkal, és legkreatívabb májusfa állítókat megjutalmazzuk, díjazzuk. A település elérhető közösségi média felületein megjelenő felhívásra 7 nevező küldte be saját fotóit. A projekt keretében anyák napi fotófal is készült.

„Díszpolgári cím átadásához kötött ünnepség”

A díszpolgári cím birtokosa Michael Leier lett, ennek a döntésnek mind közösségfejlesztés, mind a település, térség gazdaságfejlesztési szempontjából komoly jelentősége van. A derecskei családok számára munkalehetőség, közösségi kapcsolódási pont egyben a Leier Hungária Kft. jelenléte. Alapító tulajdonosa nagy örömmel vette a kezdeményezést és a kitüntető figyelmet. A cím adományozásával bízunk abban, hogy követendő hagyományt teremtünk, lesznek még méltó birtokosai a következő években is az elismerésnek. Az ünnepség részeként a testvértelepülések küldöttei is köszöntésre kerültek, de fellépett a helyi asszonykórus, és a gyerekek is műsorral készültek. A település minden korosztálya bevonásra került az esemény megvalósítása során. Az átadásához kötött ünnepség erősíti a település iránt érzett felelősségtudatot, a résztvevőkben a kötődést és elköteleződést.

„Nyújtsd a kezed”

Időskorúak látogatása – a szociális folyamatjellegű tevékenység indítása a vírushelyzet miatt különösen hangsúlyos szerepet kapott. A település időskorú lakossága fokozottan veszélyeztetett, ezért nem csak a kézzel fogható támogatás, hanem az érdeklődés, a személyes odafigyelés is jól esett. Több helyi önkéntes bevonásával, a gondoskodásra szorulóknak személyes felkeresésével sikeresen indult a program.

„Fűben fában orvosság”

A projekt cselekvési tervében megfogalmazott célokat teljesítve prevenciós előadások, szűrések az egészség jegyében történő tanácsadás várta a helyi lakosokat. A település népességmegtartó erejét növelő, helyi kötődést erősítő rendezvény a prevenció fontosságára hívta fel a figyelmet. A projekt ingyenessé tette a vizsgálatok elvégzését, az egyéni tanácsadásra helyezve különös hangsúlyt. A település természet adta gyógyerejére nem lehet elégszer felhívni a figyelmet. Egyrészt a Mofetta kínálta gyógyászati céllal létrehozott lehetőségekre építve, másrészt a vírushelyzet miatti óvatos és körültekintő szervezésre figyelemmel a megvalósítási helyszín a Mofetta szolgáltató épülete volt.

„Luca nap”

A népszokások felelevenítésére interaktív játékok és kézműves játszóház nyújtottak tartalmas feltöltődési lehetőséget, melynek célja hagyományteremtés volt a településen. A Luca napi népszokások gyűjtése az eseménnyel kezdetét vette, a lejegyzett hagyományok és hiedelmek a „Helyi közösség történetének feltárása” dokumentumban öltött testet a projekt zárásakor.

A jeles naphoz kötődő kézműveskedés és a zenés hagyományos játékok a kicsiket mozgatták meg ez alkalommal.

„Adventi hagyományok”

A program során Betlehemes játék és közös mézeskalácssütés hangolta a résztvevőket az ünnepre. Az alkotásokból készült mézeskalács kiállítás generációk közti tudásátadással megvalósuló sikeres programként bizonyított. A hagyományok ápolása, az ünnepi hangulat megteremtése adventi koncerttel teljesedett ki, mely vendéglátással egybekötve szabad téren várta az érdeklődőket.

„Mátraderecske képekben”

A kiállítás szervezés a helyi értékőrök önkéntes segítségével zajlott. A gyűjtési anyag rendszerezése és a lakosság számára elérhetővé tétele egy új folyamat indítása. A kiállítás anyaga a későbbiek folyamán bővül, cserélődik. A helyi tárlat egy időutazásra hív. Itt vannak a település általános iskolájában végzett egykori diákok, tablók, fotók, osztályok, szeretett és nagyra becsült tanárok. Emellett a jeles ünnepeket megörökítő családi fotók is előkerültek a fiókok mélyéről. Ismerős tájakon, ismerős helyszíneken nagyszülők, dédszülők fotói voltak láthatóak, igény szerint beszélgetős, bemutató tárlatvezetéssel.

A támogatással megvalósított projekt általános tapasztalatai

A tevékenységek megvalósításához kapott támogatás nagyban hozzájárult a programok számának emelkedéséhez, minőségének és színvonalának emeléséhez, hiszen az önkormányzat csekély kulturális normája ezt nem tudta volna finanszírozni. Az elnyert támogatás lehetővé tette a helyi lakosság közösségi szerepvállalásának ösztönzését és a helyi felelősségtudat erősítését szolgáló programok megvalósítását. Település közösségi viszonyai kiegyensúlyozottak voltak már a projekt előtt is. Egyes civil szervezetek összefogták egy-egy korosztály érdeklődő tagjait, heti rendszerességgel programokat, előadásokat, tevékenységet biztosítottak számukra. Az iskolás korosztályt az Ifjúsági Szervezet, a Diák Sport Egyesület, az idősebb korosztályt a helyi Nyugdíjasklub és a Hagyományőrző népdalkör, az érdeklődő aktív korúakat a Polgárőr egyesület fogja össze.

A falu lakossága korábban is részt vehetett megemlékezéseken, évfordulók ünneplésén, helyi kulturális és ifjúsági rendezvényeken (Falunap, Párnafesztivál, Gyermekeknap, Falukarácsony, stb.). A TOP-5.3.1. projektnek köszönhetően olyan rendezvénytárlat került kialakításra, mely minden korosztályt megszólító programokat kínált a település teljes lakosságának.

A rendezvénytárlat tartalmazta mindazokat a rendezvényeket, melyek rendszeresen megrendezésre kerültek korábban a településen. Ezekhez az évekhez viszonyítva a településen szinte minden hónapban történt közösségi program, mely segítette a projekt során megfogalmazott célok megvalósítását. A rendezvénytárlatban szereplő programok tervezetten valósultak meg az évek során, azonban a Covid19 vírus miatt elrendelt korlátozó rendelkezések 2020. november 15-től a tervezett eseményekre is hatással voltak. Egy folyamatot sikerült online formában elindítani. Átstrukturálásra kerültek rendezvények, mint a Luca nap vagy a Nyújtsd a kezed programok, részvételi fórumok, vagy új időpontban került elindításra a Fűben fában orvosság esemény is. Ezt az időszakot azonban a projektben vállalt közösségfejlesztő képzés teljesítésére fordítottuk, mely 2021. január 18-február 20. között zajlott. A covidot követő időszakban érzékelhetően növekedett az igény a közösségi programokra, többen vettek részt a rendezvényeken. Jól látható volt, hogy a bezártságot követő időszakban a közösségben eltöltött idő felértékelődött.

A kínált programok közül a legeredményesebbnek azokat az eseményeket tekintjük, ahol több programelemet kínáltunk, illetve azok középpontjában a családok voltak. Ilyen rendezvény volt az „arany fakanál” fantázianevet viselő program, ahol a palóc kultúrakincsek átörökítésének számos programeleme mellett a helyi közösséget aktív cselekvésre hívó rendezvény valósult meg. Az esemény célja a helyi közösség összekovácsolásán túl a helyi gasztronómiai értékek, hagyományos receptek átörökítése, minek érdekében minden helyi értékteremtő” erő megmozgatására került. Szintén sikeres volt a mátraderecskei Mofettában zajló egészségnap prevenciók rendezvény, melyen a településen élők egészsége került a középpontba.

A visszajelzések alapján különösen a téli időszakban lezajlott események melengették meg az emberek szívét, a farsangi illetve adventi hagyományokra épülő programok. A téli időszakban megvalósuló programokon az idősebb korosztályra épülő generációs tudásátadás került a középpontba, a fiatalok és

idősek közötti információátadás segítette. Különösen értékesek voltak ezek a programok, hiszen a téli időszakban az elvonulás mellett időt szakítottak a településen élők a közösségi élmények megélésére.

A korábban tervezettekkel összhangban azt mondhatjuk, hogy sikeresen tudtuk megvalósítani a generációk közötti értékátadást. A közösségi események megvalósításában olyan egészségmegőrző programok, hagyományőrző tevékenységek is tervezésre kerültek, melyek nem csupán egy korosztályt céloznak meg, hanem az egyes generációk taníthatták a másikat a saját értékeik, kultúrájuk és hagyományaik tiszteletére.

Fontosnak tekintettük a projekt kezdetekor, hogy a településen működő aktív közösség létszáma emelkedjen, többen is elhivatottá váljanak tevélegesen is a közösségért, Mátraderecskéért. A programok által sikerült olyan embereket is bevonni, akik segítők, támogatói és mozgatórugói lettek a programoknak.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a projekt által rengeteget profitált a település, a közösség. A településen élénk közösségi élet fejlődött, a rendezvények iránti igény megnövekedett, mely köszönhető volt a különböző korosztályok megszólításának. A fiatalok bevonása a közösségi életbe sikeresnek mondható, a régi korok szokásait, hagyományait felvonultató rendezvényeken megteremtette a település a lehetőségét annak, hogy ez a tudás átörökíthetővé váljon. Azt látjuk, hogy az idősebb korosztályt mozgósítani lehetett a programok által, elősegítettük a programok által a társadalmi életbe való visszatérést, a társadalmi hasznosság érzésének elmélyülését.

Mátraderecske idegenforgalmi nevezetessége a szén-dioxid szárazfürdő, melyet éves szinten sokan látogatnak. A turisztikai vonzerőt a helyben megvalósított programok színezik tovább, melyhez jelen projekt tökéletes segítséget nyújtott. A településen eltöltött időt pozitívan befolyásolja a kulturális programok sokszínűsége, mely pozitív hatással lehet hosszútávon a helyi és regionális idegenforgalomra hosszútávon is.